

- **ABLATIVUS SEPARATIONIS / SEPARATIVUS** (rozłączenia).
Występuje z przyimkami (a, de, ex) lub bez przyimków.
 - In ea coniuratione fuit Q. Curius, quem censores senatu probri gratiā moverant. (Sall. *Cat.* 23.1)
 - Fui libenter in tua suburbana villa malamque pectore expuli tussim. (Catull. 44.7)
 - Regno est expulsus Ariobarzanes rex, socius populi Romani atque amicus. (Cic. *Pomp.* 5.12)
 - Germani suas copias castris eduxerunt. (Caes. *B.G.* 1.51.2)
 - Faba Pythagorei utique abstinere iubent. (Cic. *Div.* 2.58.119)
 - Multos fortuna liberat poenā, metu neminem. (Sen. *Ep.* 97.15)
 - Egredere ex Urbe, Catilina, libera rempublicam metu; in exsilium proficiscere! (Cic. *Cat.* 1.8.20)
 - Ad vivendum, velut ad natandum, is melior, qui onere liberior. (Apul. *Apol.* 21)
 - **ABLATIVUS INOPIAE** (braku). Występuje po słowach i wyrażeniach oznaczających brak, niedostatek czegoś: *egeo, indigeo* (potrzebuję); *careo, vaco* (nie mam); *exuo, nudo, privo, orbo, spolio* (pozbawiam, wyzuwam); *mihi opus est* (potrzeba mi)
- Te ad cenas itare desisse, moleste fero. Magnā enim te delectatione et voluptate privasti. (Cic. *Fam.* 9.24.2)
- Is mihi nuntiavit te plane febri carere et belle habere. (Cic. *Fam.* 16.15.1)
- Aegrum corpus caret viribus. (Cic. *Fam.* 5.17.47)
- Credo ego miseram fuisse Penelopem, quae tam diu viro suo caruit. (Pl. *Stich.* 1)
- *Vixere fortes ante Agamemnona / Multi, sed omnes illacrimabiles / Urgentur ignotique longā / Nocte, carent quia vate sacro* (Hor. *Od.* 4.9.25)
- Aestate et potione et cibo saepius corpus eget. (Cels. 1.3)
- **ABLATIVUS COPIAE** (dostatku). Występuje przy czasownikach oznaczających opyływanie w coś, posiadanie czegoś w nadmiarze (*abundare, non posse explere, implere, complere, replere, cumulare etc.*), przy przymiotnikach *plenus, fecundus, dives etc.*

- Constat Germaniam et Galliam et proxime ab illis Italiam abundare rivis et fluminibus, quia caelo humido utuntur et ne aestas quidem imbris caret. (Sen. *Nat. quaest.* 3.6.2)
 - Pompei oratio omnibus ornamentis abundavit. (Cic. *Balb.* 7.17)
 - Sol mundum sua luce complet. (Cic. *N.D.* 2.46.119)
 - Nunc meum cor cumulat irā. (Caecilius ap. Cic. *Cael.* 16.37)
 - Nihil est praestabilius otiosā vitā, plena et conferta voluptatibus (Cic. *Sest.* 10.23)
 - *maxima quoque domus servis est plena superbis.* (Iuv. 5.66)
 - Amor et melle et felle est fecundissimus. (Pl. *Cict.* 69)
-
- **ABLATIVUS ORIGINIS** (pochodzenia) ograniczony jest do rzeczowników oznaczających rodziców, ród, stan (*genere, familiā, loco, ordine*) w połączeniu z imiesłowami *natus* i *ortus (oriundus)*. Występuje z przyimkiem lub bez przyimka.
 - Atheniensibus licet eodem patre natas uxores ducere. (Nep. 5.1.2)
 - Orpheus et Rhesus di sunt Musa matre nati. (Cic. *N.D.* 3.18.45)
 - Dionysos multos habemus: primum Iove et Proserpinā natum, secundum Nilo, tertium — Cabiro patre, quartum Iove et Lunā, quintum Niso natum et Thyone. (Cic. *N.D.* 3.23.58)
 - Difficilie factu est — a dis ortis fidem non habere. (Cic. *Tim.* c.11)
-
- **ABALATIVUS INSTRUMENTI** (narzędzia) . Odpowiada na pytanie *czym?* Wyraża środek lub narzędzie służące do wykonania czynności.
 - Terra vestita est floribus, arboribus, frugibus. (Cic. *N.D.* 2.39.98)
 - Servus lancea collum eius traiecit. (Petron. 62)
 - Cur res tam dissimiles eodem nomine appellas? (Cic. *Fin.* 2.3.9)
 - Eumenes vincebat omnes curā, patientiā, calliditate et celeritate ingenii. (Nep. 18.1.3)

- Carthago est lingua Poenorum „nova civitas”, ut docet Livius. (Serv. ad V. *Aen.* 1.366)
- Similia similibus curantur. (K. 2543. R.431)
- Fluvius Atratus sanguine fluxit. (Cic. *Div.* 1.43.98)
- Elephanti in proeliis magnitudine corporum, barritus horrore, formae ipsius novitate homines equosque conturbant. (Veget. 3.23)
- Sacerdotem ad sollemne sacrificium curru vehi ius erat. (Cic. *Tusc.* 1.47.113)
- Indorum rex breviora itinera equo conficit; longior ubi expeditio est, elephanti vehunt currum. (Curt. 8.9.29)
- Equus, in quo ego vehebar, mecum una demersus, rursus apparuit. (Cic. *Div.* 2.67.140)
 - **ABLATIVUS AUCTORIS** (sprawcy) i **REI EFFICIENTIS** (rzeczy sprawiącej). Występuje przy czasownikach przechodnich użytych w stronie biernej. Pierwszy oznacza istotę żyjącą (z przyimkiem *a*), drugi rzecz, która jest sprawcą lub wykonawcą czynności (bez przyimka).
- Non semper viator a latrone, nonnumquam etiam latro a viatore occiditur. (Cic. *Mil.* 21.55)
- Hieronymus, Syracusanorum rex, propter crudelitatem superbiamque a suis interfectus est. (Periocha Liv. 24)
- Cames currentes bibere in Nilo flumine, / A crocodilis ne rapiantur, traditum est. (Phaedr. 1.25.3)
- Trahimus omnes studio laudis.
- Dei providentia orbis administratur.
- Terra sole illustratur.
- **ABLATIVUS COMPARATIONIS** (porównania). Występuje przy *comparatiwach* zamiast nom. lub acc. + quam.
- Quid potest esse sole maius? Quantulus nobis videtur! Mihi quidem quasi pedalis. (Cic. *Acad.* 2.26.82)

- *Respublica mihi vita est mea carior.* (Cic. *Fam.* 10.12.5)
 - *Sapiens uno minor est Iove.* (Hor. *Ep.* 1.1.107)
 - *Passer mortuus est meae puellae, / Passer, deliciae meae puellae, / Quem plus illa oculis suis amabat.* (Catull. 3.1)
- **ABLATIVUS PRETII** (ceny). Ozacza cenę. Występuje często po czasownikach *edo, redimo* (kupuję), *vendo* (sprzedaję), *sto, consto* (kosztuję), *loco* (wynajmuję komuś), *conduco* (wynajmuję do kogoś), *aestimi* (cenię). Osoba, którą dana rzecz kosztuje, wyrażona jest w *datiwie*. Cenę ogólną wyraża się przez *magno* (drogo), *permagno* (bardzo drogo), *parvo* (tanio), *minime* (bardzo tanio), *nihilo constat, gratis [stat]* (nic nie kosztuje)
 - *Magno aestimamum tardius mori.* (Sen. *N. quaest.* 2.59.7)
 - *Antiquis mos erat, ut cottidie lavarentur: hinc tot balnea publica et privata. Feminae et pueri gratis, viri autem quadrante lavabantur.*
 - *Isocrates unam orationem viginti talentis vendidisse traditur.*
 - *Pater meus quinquaginta milibus quingenis denariis domus emit.*
 - *Argentum cepi, dote imerium vendidi* (Pl. *Asin.* 87)
 - *Magno ubique pratio virtus aestimatur.* (Val. Max. 5.4.1)
- **ABLATIVUS CAUSAE** (przyczyny). Oznacza przyczynę. Jako okolicznik sposobu odpowiada na pytanie *dlaczego? z jakiego powodu?*
 - *Ita, miser, et amore pereo et inopia* (Pl. *Pseud.* 300)
 - *Sepulchra sanctiora fiunt vetustate.* (Cic. *Phil.* 9.6.14)
 - *Statuae intereunt tempestate, vi vetustate.* (Cic. *Phil.* 9.6.14)
 - *Metu non peccant multi, non innocentia.* (Appendix sent. Syri 38)
 - *Dente timentur apri; defendunt cornua cervos.* (Mart. 13.94)
 - *Medici nunquam aegris dicunt illo morbo eos esse morituros.* (Cic. *Div.* 2.25.54)
 - *Gaude sorte tua!* (Hor. *Epod.* 16.15)
 - *Quia stultus es, eā re taces, non tamen, quia taces eā re stultus es.* (Ad Herenn. 4.28.39)

- Membra mihi metu debilia sunt; animus timore obstripuit. (Ter. *Ad.* 612)
- **ABLATIVUS LIMITATIONIS** (ograniczenia) / **RESPECTUS** (względu). Wyraża okolicznik względu. Odpowiada na pytanie *pod jakim względem? według czego? o ile?*
 - *Ingenio plerumque caret, qui corpore praestat.* (Bell. p.60)
 - *Magnus Alexander corpore parvus erat.* (Rlley 215)
 - *Clare oculis video, perdix sum pedibus, manibus mobilis.* (Pl. *Mil.* 629)
 - *Phocion propter aetatem pedibus iam non valebat.* (Nep. 19.3.4)
 - *Habebat quidam filiam turpissimam / Idemque insignem pulchra facie filium.* (Phaedr. 3.8.1)
 - *Mardonius, satrapes regius, natione Medus, et manu fortis et consilii plenus, haud ita magna manu Graeciae fugatus est.* (Nep. 4.1)
 - *Mare Rubrum colore non abhorret a ceteris.* (Curt. 8.9.14)
 - *Rex erat Aeneas nobis, quo iustior alter / Nec pietate fuit nec bello maior et armis.* (V. *Aen.* 1.544)
 - *Domuisti gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles.* (Cic. *Marc.* 3.8)
 - *Sum grandaevus ego, nec tu minus alba capillis.*
- **ABLATIVUS MENSURAE** (miary) / **DIFFERENTIAE** (różnicy). Wyraża okoliczniki miary i różnicy. Odpowiada na pytanie *o ile?* Występuje często przy *comparatiwach* i wyrazach z odcieniem porównania. Za abl. mensurae uznajemy zwroty: *quo — eo; tanto — quanto (im — tym); multo (o wiele), aliquanto (znacznie), paulo (nieco), nihilo (wcale, nic), nihilo minus (równie), altero tanto (drugie tyle)*
 - *Quo plura habes, acrius, quae non habes, cupis.* (Cur. 7.8.20)
 - *Heu, melior quanto sors tua sorte meā est!* (Ov. *F.* 4.520)
 - *Feminae formosae sunt plerumque hoc ipso, quod pulchrae sunt, superbae et feroces. Quo quaeque pulchrior est, eo pluribus placet, atque id ipsum pudicitiae eius periculosum est.*
 - *Multo plus intelligitur, quod oculis videtur, quam quod aure percipitur.*

- Solem Epicurus tantum esse censet, quantus videtur, vel paulo aut maiorem aut minorem. (Cic. *Fin.* 1.6.20)
- In bona uxore tantum maior laus, quanto in mala plus culpa est. (Tac. *Agr.* 6)
- **ABLATIVUS SOCIATIVUS** (towarzyszenia, połączenia). Jest stosowany (zwykle z przyimkiem *cum*) dla oznaczenia osób towarzyszących lub rzeczy, które ma się z sobą.
 - Labienus cum omnibus copiis ad Caesarem pervenit. (Caes. *B.G.* 7.62.10)
 - Pompeius omnibus copiis ad Aspargium pervenit. (Caes. *B.G.* 3.30.7)
- **ABLATIVUS MODI** (sposobu). Stanowi okolicznik sposobu. Oznacza sposób, w jaki coś się odbywa. Odpowiada na pytanie *jak? w jaki sposób?*
 - Armati per Urbem silentio in Aventinum parveniunt. (Liv. 3.54.11)
 - Nemo est casu bonus. Discenda virtus est. (Sen. *Ep.* 123.16)
 - Non, mehercule, aequo animo te careo. (Cic. *Att.* 4.18.5)
 - Nescio, quo modo bonae mentis soror est paupertas. (Petr. 84)
 - Sidera circulos suos conficiunt celeritate mirabili. (Cic. *Rep.* 6.15)
 - Eadem velocitate et sequimur et fugimus. (Curt. 7.8.22)
 - Usque ad meridiem aequis viribus ac prope pari spe pugnatum est. (Liv. 34.47.5)
 - Cato inexpiabili odio delendam esse Carthaginem pronuntibat. (Flor. 2.15.4)
 - Rem hanc cum cura geras. (Pl. *Persa* 198)
- **ABLATIVUS QUALITATIS** (jakości/właściwości). Odpowiada na pytanie *jaki?* Oznacza cechę, właściwość, przymiot. Składa się zawsze z rzeczownika z przymiotnikiem.
 - Reliquum spatium continet mons magnā altitudine.
 - Agesilaus erat humili statura et exiguo corpore.
 - Erat inter Labienum atque hostem difficili transitu flumen ripisque praecipuis.
 - Dionysius ad mensam eximia forma pueros iussit consistere.
 - Cicero maxima fuit eloquentiā.

- Mercatores Germanos ingenti magnitudine corporum esse praedicabant.
- Hyrcania silva est bos cervi figurā.